

OPHØR AF 20-ÅRIGT TILSAGN - HVAD SKAL MAN VÆRE OPMÆRKSOM PÅ?

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

I løbet af de næste år vil en lang række 20-årige tilsagn udløbe. Læs hvad man skal være opmærksom på, og hvilke andre regelsæt, der kan være i spil.

Opsummering

For at afgøre, hvordan arealer med 20-årige tilsagn der ophører, fremover kan og skal anvendes, er der en række punkter som det er væsentligt at undersøge:

- Undersøg, om arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. For tilsagn der udløber i 2018 og frem, kan amtsrådet have fastsat betingelser om, at arealerne efter udløb bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, hvis arealets tilstand godtgøre dette.
- Fortsætter tilsagnsarealet efter ophør af den 20-årige tilsagnsperiode som græsareal, skal arealet anmeldes med en afgrødekode for græs i omdrift. Først fem år efter ophør af det 20-årige tilsagn, hvor arealerne har ligge uafbrudt i græs, vil arealet få status som permanent græs. Dette gælder også for arealer, der ikke må opdyrkes.
- Hvis arealet ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 og derfor i udgangspunktet må opdyrkes, skal det alligevel undersøges, om arealet er beliggende i et natura 2000 område. Hvis det er tilfældet skal visse driftsændringer anmeldes til kommunen.
- Hvis der har indfundet sig fredede arter eller bilag IV arter, er der visse forbehold, for genopdyrkning.

Undtagelsen i artikel 32 omfatter udelukkende den periode, hvor arealet er omfattet af tilsagnet. Når tilsagnsperioden er afsluttet kan undtagelsen i artikel 32 i udgangspunktet ikke længere anvendes, dog kan de miljøtilsagn der er etableret som led i et projekt, der er vurderet til at gennemføre habitat-, vandramme- eller fuglebeskyttelsesdirektivet fortsat blive omfattet af artikel 32.

- [Baggrund](#)
- [Undersøg arealets status](#)
- [20-årige tilsagn – hvor 1 års reglen gælder – hvad så?](#)
- [20-årige tilsagn – hvor 1 års reglen ikke gælder](#)
- [Arealer under artikel 32](#)
- [Mulighed for nye tilskud på arealet?](#)

BAGGRUND

Fra 1994 og frem til og med 2002 blev der indgået mange 20-årige tilsagn til tilskud til "Miljøvenlig drift af græsarealer uden for omdrift", "Pleje af græs- og naturarealer", "Ændret afvanding" og "Udtagning af agerjord" og "Udtagning af græsarealer uden for omdrift". Ordningerne har skiftet navn og tilsagnsforpligtigelser i løbet af årene.

Tilsagnene er begyndt at udløbe og mange vil udløbe over de næste år. Derfor er det relevant at forholde sig til, hvilke regler der gælder ved tilsagnenes ophør. Denne artikel beskriver reglerne i forhold til muligheden for genopdyrkning af tilsagnsarealerne, i forhold til forpligtigelser i tilsagnet, samt øvrige nationale og EU regelsæt. Vi ser desuden på, hvilke mulige tilskudsordninger der fremadrettet kan være til arealerne, samt arealernes status i forhold til reglerne for Grundbetaling.

Oversigt over antal ha der udløber i de forskellige 20-årige tilsagn

Tabel 1. Oversigt over antal ha i tilsagn der udløber over de næste år inden for de forskellige tilsagnstyper. Oversigten er lavet ud fra en GIS-analyse, så tallene skal tages med det forbehold, at de løbende ændres bl.a. pga. bortfald af tilsagn. Kilde: Landbrugsstyrelsen.

	Tilsagnstype/ha i tilsagn der udløber					
År for udløb	4	5	7	8	9	Total udløb ha fra 2016-2023
31-08-2016			624			
31-08-2017	406	109	1.193		276	
31-08-2018	286	300	1.236		916	
31-08-2019	460	425	1.831		1.008	
31-08-2020	1.837	513	749		550	
31-08-2021	462	179	355	5	258	
31-08-2022	438	1.569	540		483	
31-08-2023				52	20	
31-08-2024						
31-08-2025						
31-08-2026						
31-08-2027						

31-08-2028						
Ha i alt	3.888	3.096	6.527	57	3.512	17.080

Tilsagnstyper: 4: Miljøvenlig drift af græsarealer. 5: Pleje af græs- og naturarealer med afgræsning, rydning eller slæt. 7: 20-årig udtagning af agerjord. 8: 20 årig udtagning af græsarealer uden for omdrift. 9: Ændret afvanding. 11: Miljøvenlig drift af græs- og naturarealer.

Som det fremgår af tabel 1, har der siden 1996 – 2003 været indgået ca. 17.000 ha i de 20 årige tilsagn. Dertil kommer aftaler om etablering af vådområder.

[Til top](#)

HVAD KAN DER SKE PÅ AREALERNE EFTER OPHØR AF DET 20-ÅRIGE TILSAGN?

I den første boks nedenfor er en beskrivelse af 1-års reglen.

I den næste boks er en oversigt over, hvornår amtsrådet efter MVJ-bekendtgørelserne kunne fastsætte bestemmelser om, at 1 års reglen ikke var/var gældende ved indgåelse af 20-årige aftaler i årene 1994 - 2002. Som det fremgår af boks 2, så blev muligheden for at fravige 1 års reglen for amtsrådene indført fra 1998. Så herfra og fremefter kunne amtsrådet fastsætte betingelser om, at arealerne efter udløb blev omfattet af en § 3 beskyttelse, hvis arealets tilstand kan godtgøre dette.

Amterne indførte bestemmelserne om, at arealerne efter endt 20-årige tilsagn kan blive omfattet af en § 3 beskyttelse over forskellige år. Derfor er det nødvendigt at nærlæse tilsagnet for at afgøre, om arealet efter ophør kan genopdyrkes, eller om arealet efter tilsagnets ophør bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldte. Det skal fremgå at tilsagnet, at arealerne efter ophør af tilsagnet, kan blive omfattet af en § 3 beskyttelse.

1 års reglen jf. Naturbeskyttelseslovens § 3

1 års reglen er beskrevet i "[Naturtypebekendtgørelsens § 2](#)" og lyder således:

§ 2. Søer, moser og lignende, heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der er dannet, fordi der efter aftale med en offentlig myndighed i en nærmere angiven periode er gennemført en særlig driftsform på et areal, herunder braklægning og/eller pleje af dette, er undtaget fra bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, medmindre andet er bestemt i aftalen. Undtagelsen gælder indtil et år efter aftaleperiodens udløb.

Stk. 2. Hvor aftalen indgås med kommunalbestyrelsen (tidligere amtsrådet), skal aftalen indeholde en nærmere angivelse af, i hvilken udstrækning der på det omhandlede areal findes områder, som er omfattet af beskyttelsen i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3.

Stk. 3. Indgås der aftale med en offentlig myndighed om pleje af et areal, der er omfattet af

bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, kan den tidligere udnyttelse af arealet genoptages efter aftaleperiodens udløb, medmindre andet er bestemt i aftalen. Genoptagelsen skal ske senest et år efter aftaleperiodens udløb.

Med andre ord har man et år til at genoptage den oprindelige drift uden at arealerne bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, medmindre andre fremgår af aftalen eller andre regler forhindrer dette, se efterfølgende. Bemærk, at 1 års reglen kun finder anvendelse, i de tilfælde, hvor arealerne ikke forud for indgåelse af et tilsagn, var omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. For aftaler indgået med amtet skal arealernes status i forhold til Naturbeskyttelseslovens § 3 fremgå af tilsagnet, se ovennævnte bekendtgørelses stk. 2.

UNDERSØG AREALET STATUS

1 års reglen finder kun anvendelse, i de tilfælde, hvor arealerne ikke forud for indgåelse af et tilsagn var omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Det kan derfor anbefales, at starte med at undersøge arealets status forud for indgåelse af det 20 årige tilsagn.

I 2016 udløber kun tilsagn indgået under ordningen type 7 "20-årig udtagning af agerjord". Dermed er det givet på forhånd, at arealet har været i omdrift forud for indgåelse af aftalen og derfor næppe har været omfattet af en § 3 beskyttelse. Eneste undtagelse herfor er, hvis der er tale om en kultureng, hvor omlægning med års mellemrum indgik som en naturlig del af driften og omlægningen netop har fundet sted forud for indgåelse af den 20 årige aftale.

Hvis status om en § 3 beskyttelse ikke fremgår af tilsagnet, må man forvente, at arealerne som udgangspunkt ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. I tvivlstilfælde bør kommunens spørges.

[Til top](#)

AREALERNE STATUS

Om arealer er omfattet af en § 3 beskyttelse, afhænger af arealets faktiske tilstand (medmindre 1 års reglen gælder på det pågældende tidspunkt eller der er søgt 15 års genopdyrkningsret inden for det første år efter aftalens udløb). Læs mere om § 3 beskyttelsen og den vejledende registrering [her](#).

Opstår der usikkerhed om hvorvidt arealet var omfattet af en § 3 beskyttelse forud for indgåelse af det 20 årige tilsagn, kan det være nødvendigt, at se på gamle flyfoto fra tiden før tilsagnet blev indgået. Derudover kan tilskudssatsen i nogle af tilsagnene give et fingerpeg om arealets status. I flere af tilsagnene, blev tilskuddet nemlig fastsat ud fra det hidtidige udbytte.

OVERSIGT OVER BETINGELSER FOR DE 20 ÅRIGE TILSAGN

Historik for ændringer i bekendtgørelsen om tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger: 1994 og 1995:

Eneste 20 årige ordning er "Tilskud til udtagning af agerjord i 20 år". I disse bekendtgørelser om tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger, er der ingen bestemmelser om, at amterne kan fastsætte betingelser om, at arealerne efter udløb af aftalerne, overgår til at være omfattet af en § 3 beskyttelse. Amtet kan dog i henhold til naturtypebekendtgørelsen have undtaget arealet fra 1-årsreglen, hvilket ligeledes skal fremgå af tilsagnet.

1996 og 1997: Muligt at søge 20 årigt tilskud til flere forskellige ordninger. I disse bekendtgørelser om tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger, er der ingen bestemmelser om, at amterne kan fastsætte betingelser om, at arealerne efter udløb af aftalerne overgår til at være omfattet af en § 3 beskyttelse. Amtet kan dog i henhold til naturtypebekendtgørelsen have undtaget arealet fra 1-årsreglen, hvilket ligeledes skal fremgå af tilsagnet.

1998 og 1999 (bekendtgørelse fra 1999 også gældende for 2000): Amtsrådet *kan* fastsætte betingelser om, at arealerne efter udløb bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, hvis arealets tilstand godtgøre dette. *Ordlyd: § 34. Når tilsagnsperioden er på 20 år, kan amtsrådet i tilsagnet fastsætte, at bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, ved tilsagnsperiodens udløb finder anvendelse i forhold til arealets fremtræden i marken ved tilsagnsperiodens udløb og driften af arealet i tilsagnsperioden.*

2001 og 2002 Amtsrådet *fastsætter* ifølge bekendtgørelsen for Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger, , at arealerne efter udløb bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, hvis arealets tilstand godtgøre dette, såfremt amtet finder, at kriteriet herfor er til stede, se nedenstående paragraf. *Ordlyd: § 44. Hvis tilsagnsperioden er på 20 år, og hvis det efter amtsrådets vurdering indebærer klare fordele for miljøet eller naturen, fastsættes i tilsagnet, at bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, ved tilsagnsperiodens udløb finder anvendelse i forhold til arealets fremtræden i marken ved tilsagnsperiodens udløb og driften af arealet i tilsagnsperioden.* Det var varierende fra amt til amt, om og hvornår amtet evt. fastsatte bestemmelser om at arealet efter udløb af tilsagnet kunne blive omfattet af en § 3 beskyttelse.

2002: Sidste år, hvor det var muligt at indgå 20 årige aftaler om "20 årig udtagning", "Ændret afvanding" og "Miljøvenlig drift af græsarealer".

2003 og 2004: Kun 20 årigt tilsagn om tilskud til etablering af vådområder. Efter tilsagnets ophør, vil arealerne ikke være omfattet af 1 års reglen.

2005 og frem: Ingen 20 årige tilsagn under de miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger.

[Til top](#)

20-ÅRIGE TILSAGN – HVOR 1 ÅRS REGLEN GÆLDER – HVAD SÅ?

Hvis ikke arealerne ved tilsagnets ophør eller forud for at det 20-årige tilsagn blev indgået, er omfattet af en § 3 beskyttelse, kan arealet i princippet genopdyrkes, se dog forbehold i de næste afsnit. Hvis arealet allerede ved indgåelsen af tilsagnet var omfattet af § 3 beskyttelsen, kan den hidtidig ekstensive drift genoptages. Der er dog en række forhold som først bør undersøges, når arealet har været uden for dyrkning i så mange år. Start i god tid inden tilsagnet udløber, da der er en lang række forhold der kan gøre sig gældende:

1. Har der indfundet sig fredede arter på arealet?
2. Er der kommet bilag IV arter på arealet?
3. Ligger arealet i et Natura 2000 område?
4. Hvad skal der ske med arealet – nye tilsagn eller tilmeldes til genopdyrkningsret?
5. Skal en tidligere afvandingsforanstaltning genoptages?
6. Skal VVM-regler iagttages?

Ad. 1: Har der indfundet sig fredede arter på arealet?

Hvis der er kommet fredede dyrearter på arealer med 20-årigt tilsagn, som gerne må genopdyrkes, skal man være opmærksom på, at en genopdyrkning af et areal hvorpå der forekommer fredede arter, på trods af genopdyrkningsretten, kun kan ske under hensyntagen til de fredede arter.

Disse arter må ikke forsætligt beskadiges eller fjernes fra deres levested. Beskyttelsen af fredede arter gælder også på arealer, der aktuelt er omfattet af 1-årsreglen, idet 1-årsreglen kun undtager arealerne fra § 3 beskyttelse og ikke fra anden regulering. Så der kan altså godt opstå tilfælde, hvor der er arealer som ikke er omfattet af en § 3 beskyttelse, men hvor der er fredede arter. De dele af marken som ikke indeholder fredede arter, må gerne genopdyrkes. Hvordan man finder ud af, om der er fundet særlige arter på arealet kan ses i boks 5.

HVILKE ARTER ER FREDEDE?

Dyr og planter, der er truet af udryddelse, er fredede. Det betyder, at dyrene ikke må samles ind eller slås ihjel, og at planterne ikke må fjernes fra det sted, de vokser på eller ødelægges. Alle krybdyr og padder, samt 10 arter af insekter er fredede. Det samme gælder også truede plantearter, bl.a. alle orkideer. Alle vilde pattedyr og fugle er fredede, med mindre der er givet tilladelse til at jage dem i jagtloven. De arter, der ikke er jagttid for, er dermed fredede. Langt de fleste fuglearter er derfor fredede, bl.a. alle rovfugle og småfugle, samt de fleste vadefugle.

[Se oversigten over fredede dyr og planter her](#)

I modsætning til EU reglerne om beskyttelse af bilag IV arter, er artsfredningen ikke en beskyttelse af arternes levested, men en individbeskyttelse. Det betyder, at selvom et fredet dyr lever på arealet, er det ikke arealet der er beskyttet, men dyret. Opdyrkning er derfor almindeligvist muligt når der er fredede dyr, fordi dyr kan flytte sig til andre områder og ikke bliver dræbt ved markdriften. Derimod vil arealer med fredede planter ikke kunne opdyrkes uden dispensation, fordi det direkte skader de fredede planter, men bestemmelserne forvaltes meget restriktivt.

[Til top](#)

Ad 2: Er der kommet bilag IV arter på arealet?

Hvis der er kommet bilag IV arter på arealer med 20-årigt tilsagn, som gerne må genopdyrkes, skal man være opmærksom på, at en genopdyrkning af et areal hvorpå der forekommer bilag IV arter, på trods af genopdyrkningsretten, kun kan ske under hensyntagen til de bilag IV arterne.

En skade på et levested, f.eks. ved opdyrkning af et ekstensivt landbrugsareal med bilag IV-arter, kan potentielt afværges ved enten at fremme kvaliteten af andre levesteder i nærheden ved at lave "afværgeforanstaltninger" eller erstatte det med et nyt og bedre levested – f.eks. etablering af et nyt vandhul. Det vigtige er, at den lokale bestand af bilag IV-arten ikke tager skade. Dvs. at beskyttelsen af bilag IV arter i modsætning til artsfredningen, ikke kun er en individ beskyttelse, men også en beskyttelse af bilag IV arternes yngle- og rasteområderne. Til gengæld kan arealet genopdyrkes, hvis der etableres andre egnede levesteder i området, hvor arten i stede kan leve. Hvordan man finder ud af, om der er fundet særlige arter på arealet kan ses i boks 5.

BILAG IV ARTER

Gennem EU's Habitatdirektiv er der indført en beskyttelse af særlige dyrearter i hele Danmark. Hvilke dyr, der er tale om, fremgår af habitatdirektivets bilag IV. I daglig tale kaldes arterne derfor for bilag IV-arter. Bilag IV-arterne er beskyttet mod indsamling, ligesom det ikke er tilladt at slå arterne ihjel. Arternes yngle- og rasteområder er også beskyttet mod ødelæggelse og beskadigelse.

Der er 39 danske dyrearter der er beskyttet på habitatdirektivets bilag IV.

Eksempler på bilag IV-arter, som lever på ekstensive landbrugsarealer er: Alle arter af flagermus, odder, markfirben og stor vandsalamander, løvfrø, spidssnudet frø, strandtudse, birkemus og hasselmus.

Læs mere om bilag IV arter [her](#).

HVOR FÅR MAN VIDEN OM AREALERNES NATURVÆRDI?

Det er blevet langt lettere at finde naturdata. [Læs mere her](#).

Ad 3. Ligger arealet i et Natura 2000 område?

Anmeldelsesordningen gælder i Natura 2000-områder, hvor lodsejere har pligt til at anmelde en række driftsændringer, inden aktiviteterne iværksættes. Det gælder også, for arealer med ophørte 20-årige tilsagn. Det betyder bl.a., at man efter udløb af et 5 eller 20-årigt miljøtilsagn skal anmelde, hvis man ikke længere ønsker at foretage afgræsning eller høslæt. Ligeledes skal det f.eks. anmeldes, hvis man efter ophør af en aftale, igen vil anvende husdyrgødning på arealet eller opdyrke et vedvarende græsareal i fuglebeskyttelsesområder.

Driftsændringerne skal anmeldes for, at kommunen kan vurdere, om de påvirker den særlige natur i et Natura 2000-område negativt. Ved tvivl om, hvorvidt én driftsændring skal anmeldes, bør man kontakte kommunen. Læs mere om anmeldelsesordningen [her](#).

HVOR SER MAN OM AREALER LIGGER I NATURA 2000 OMRÅDER?

På www.arealinfo.dk kan man klikke laget "Naturbeskyttelse og Natura 2000" til. Så fremgår det på kortet, hvilke områder der ligger inden for Natura 2000 afgrænsningen.

[Til top](#)

Ad 4. Permanent genopdyrkningsret

Hvis man gerne vil opretholde muligheden for at inddrage arealer i dyrkning igen og sikre, at arealerne ikke bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3, eller ikke er afklaret på, hvad der fremover skal ske med arealet efter ophør af et 20-årigt tilsagn, kan man i stedet for opdyrkning anmelde arealet til permanent genopdyrkningsret efter "Lov om drift af landbrugsarealer". Det betyder, at arealet senere kan genopdyrkes, uanset om arealet i mellemtiden er kommet til at

opfyldte kriterierne for beskyttelse efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Kravet ved anmeldelse er dog, at arealet ikke allerede er beskyttet efter § 3 på anmeldelsestidspunktet. Der skal indgives en anmeldelse til kommunen på et særligt skema. Læs mere om permanent [genopdyrkningsret her](#).

Det er muligt at få permanent genopdyrkningsret trods forekomst af artsfredede dyr eller planter, men ved genopdyrkning skal disse arters beskyttelse respekteres. Dvs. at på de dele af arealet, hvor evt. fredede arter forekommer, må der ikke opdyrkes, mens en opdyrkning vil være tilladt på den resterende del af arealet. En evt. dispensation om at fjerne fredede arter skal søges hos Naturstyrelsen.

Kommunen kan kun give afslag på genopdyrkningsretten, hvis arealet i forvejen er omfattet af en § 3 beskyttelse.

Ad 5 Genoptagelse af afvanding

Afvandingen af arealet er måske reduceret i tilsagnsperioden. Det kan være en hensigtsmæssig disposition. I visse tilfælde vil en tilbagevenden til tidligere afvandingstilstand kræve kommunens tilladelse i henhold til naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven, hvis der er indtrådt en ny tilstand, eksempelvis i form af en sø, som betyder, at en genskabelse af den tidligere tilstand forudsætter en tilladelse. Det kan være tilfældet, hvis den reducerede afvanding ikke vurderes at være en følge af tilsagnet eller hvis der skal ske en vandløbsregulering, som forudsætter en tilladelse efter vandløbsloven, som ikke er omfattet af 1 års-reglen. Ændret afvanding kan forudsætte, at kommunen skal iagttage VVM-reglerne.

20-ÅRIGE TILSAGN – HVOR 1 ÅRS REGLER IKKE GÆLDER

I de tilfælde, hvor arealerne enten forud for indgåelse af tilsagnet eller hvor arealet eller driften af arealet som følge af tilsagnet, bliver omfattet af en § 3 beskyttelse, må det vurderes, hvordan arealet fremover skal anvendes. Det kan f.eks. undersøges, om der kan søges tilskud til pleje af græs- og naturarealer og evt. tilskud til Grundbetaling, hvis betingelserne herfor kan opfyldes.

Ophør af 20-årige tilsagn, arealets status efter EU-reglerne og relevante afgrødekoder

Ifølge EU-reglerne, er arealer med miljøtilsagn med tilsagnstype 4, 5, 7, 8, 9, 11 og 13, som er indgået før 2005, pr. definition arealer i omdrift i tilsagnsperioden. På disse arealer, vil status efter tilsagnsperioden derfor også være omdrift (uanset at de ikke må opdyrkes).

Det vil sige, at disse arealer skal anmeldes med en afgrødekode for omdriftsarealer i EU-ansøgningen, og dermed også i markplanen, både i tilsagnsperioden og i årene efter.

Fortsætter tilsagnsarealet efter ophør af den 20-årige tilsagnsperiode som græsareal, skal arealet derfor anmeldes med en afgrødekode for græs i omdrift. Først fem år efter ophør af det 20-årige tilsagn, hvor arealerne har ligge uafbrudt i græs, vil arealet få status som permanent græs. Dette gælder også for arealer, der ikke må opdyrkes.

Tilsagnsarealer der pr. definition er omdriftsareal i tilsagnsperioden, vil under tilsagnsperioden og efter ophør af tilsagnet også kunne anmeldes som MFO-brak, og dermed kunne anvendes til

opfyldelse af MFO-kravet, under forudsætning af, at støttebetingelserne til MFO-brak er opfyldt.

Arealer der anmeldes som MFO-brak, får ikke status af permanent græs efter 5 år.

Miljøstyrelsen har meddelt, at 1 års-reglen ift. status som § 3 beskyttet areal også gælder for MFO-brak. [Læs mere i denne artikel.](#)

Tabel 2. Tilsagnstyper:

Tilsagnstype	Navn	Tilsagnet kunne indgås:			
		1994-1996	1997-2002	2003-2004	2005
4	Miljøvenlig drift af græsarealer		X	X	X
5	Pleje af græs og naturarealer med afgræsning, rydning eller slæt		X		
7	20-årig udtagning af agerjord	X	X		
8	20 årig udtagning af græsarealer uden for omdrift		X		
9	Ændret afvanding		X		
11	Miljøvenlig drift af græs- og naturarealer			X	X
13	Etablering af vådområder			X	X

[Til top](#)

Arealer under artikel 32

Undtagelsen i artikel 32 omfatter udelukkende den periode, hvor arealet er omfattet af tilsagnet. Når tilsagnsperioden er afsluttet kan undtagelsen i artikel 32 ikke længere anvendes.

På de miljøtilsagn der er etableret som led i et projekt, der er vurderet til at gennemføre habitat-, vandramme- eller fuglebeskyttelsesdirektivet, kan artikel 32 dog fortsat tages i anvendelse, hvis Naturstyrelsen vurderer, at arealet er med til at gennemføre habitat-, vandramme- eller fuglebeskyttelsesdirektivet.

På Internet Markkort (IMK) fremgår det, hvilke projekter, der er godkendte. Det fremgår af korttemaet "Vand- og naturprojekter" under fanen "Vandprojekter". Arealer inden for de godkendte projekter, kan opnå grundbetaling under undtagelsen i artikel 32 – også efter ophør af miljøtilsagnet.

Betingelser for artikel 32

Det er et grundlæggende krav, at der retmæssigt blev udbetalt Enkeltbetaling til arealet i 2008.

Retmæssig udbetaling betyder, at:

- Der er søgt støtte til arealet under ordningen Enkeltbetaling i 2008
- Der blev udbetalt støtte for arealet under ordningen Enkeltbetaling i 2008
- Udbetalingen skete på korrekt grundlag

Det vil sige, at hvis der ikke blev søgt støtte til arealet i 2008, kan arealet aldrig modtage grundbetaling under undtagelsen, fx hvis arealet lå uden for markblok, fordi det var et naturareal. Udbetalingen var ikke retmæssig, hvis arealet ikke er godkendt som støtteberettiget i 2008, eller det senere er konstateret, at arealet ikke var støtteberettiget i 2008. Følgende tilsagn eller projekter kan der muligvis søge grundbetaling til under artikel 32:

- Miljøtilsagn med udtagningsforpligtelse - tilsagnstype 7, 8, 13, 16 og 50
- Miljøtilsagn til vådområder - tilsagnstype 9, 50, 54, 55, 64, 74, 75, 76 og 77
- Vand- og naturprojekter - se projekt i IMKs korttema "Vand- og naturprojekt" under fanen "Vandprojekter"
- Skovtilsagn

Reglen finder ikke anvendelse i de tilfælde, hvor et areal er vokset ind i en § 3 beskyttelse (da det er national lovgivning) efter et 20-årigt tilsagn er udløbet, eller der er tinglyst en servitut på arealer, som skal sikre opretholdes af en bestemt tilstand. Rådighedsbegrænsning ifølge national lovgivning berettiger ikke arealet til grundbetaling under i artikel 32. For at sådanne arealer kan opnå grundbetaling, skal aktivitetskravet og de generelle støttebetingelser overholdes.

[Til top](#)

MULIGHED FOR NYE TILSKUD PÅ AREALET?

Ved ophør af et 20-årigt tilsagn, vil det i mange tilfælde være oplagt at arealerne fortsætter som græsarealer uden genopdyrkning, da arealernes dyrkbarhed ofte vil være ringe og arealet gennem de sidste 20 år, kan have opnået et væsentligt naturindhold, hvilket det vil være ærgerligt at ødelægge igen. Hvorvidt der vil være mulighed for fremadrettet af få nogle former for natur- og miljøtilskud beskrives herunder, da det vil afhænge af arealets beliggenhed og muligheder for at indgå i de forskellige tilsagn.

5-årigt tilskud til pleje af græs- og naturarealer

For mange arealer, vil det være oplagt at fortsætte i et 5-årigt plejegræstilsagn, men det forudsætter, at arealet opfylder kriterierne for at søge tilskud til pleje af græs- og naturarealer (se boks 6). Bemærk dog, at de 20-årige tilsagn med plejeforpligtelse er med i 3. prioritet.

Prioritering af arealer til 5-årigt tilskud til pleje af græs- og naturarealer

Tilskud til pleje af græs- og naturarealer er målrettet, så tilskuddet kun kan søges på følgende arealer (i prioriteret rækkefølge):

1. Arealer i de særligt udpegede Natura 2000-områder (min. 50 pct. indenfor).
2. Arealer med en HNV-score på 5 og derover.

3. Arealer i Natura 2000 udenfor de særligt udpegede områder, hvor min. 90 pct. er gentegning af et græstilsagn (gælder både de 5-årige pleje af græs- og naturarealer, samt de 20-årige tilsagn med plejeforpligtigelse (type 4, 5 og 9)).
4. Arealer som er med i vådområdeprojekt.

Hvis ikke arealets naturværdi er vurderet særlig høj, men der er et ønske om at arealet kan fortsætte i et plejegræstilsagn, kan det undersøges, om der reelt er en højere naturværdi på arealet. Den lave score kan skyldes, at der ikke er foretaget planteregistreringer på arealet, samt at arealet ikke er registreret som § 3 beskyttet natur (hvilket alene giver 2 point). Læs mere om, hvordan man tjekker arealernes HNV score i dette [faktaark](#).

ANDRE MULIGE TILSKUD

TILSKUD TIL UDTAGNING AF LAVBUNDSJORDE

Med tilskud til udtagning af lavbundsjord er formål, at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser. Lavbundsprojekter skal bidrage til at fremme naturens kvalitet, sammenhæng og robusthed og bidrager til at forbedre vandmiljøet ved ekstensivering af drift af landbrugsarealer på kulstofrige lavbundsjorder. Indsatsen er som udgangspunkt baseret på frivillig medvirken fra lodsejere. Sammen med ansøgning om forundersøgelser og etablering af lavbundsprojekter, er der mulighed for at reservere rammer til jordfordeling, statslige opkøb af jord og fastholdelse af lavbundsområde. Læs mere om ordningen [her](#).

KOMMUNALE VÅDOMRÅDEPROJEKTER

Vådområdeindsatsen sker blandt andet gennem større kommunale projekter. Etableringen af kommunale vådområdeprojekter skal som udgangspunkt ske gennem en frivillig aftale med den enkelte lodsejer. Kommunen kontakter derfor altid de lodsejere, der har jord i det påtænkte vådområde. Omvendt kan lodsejere tage kontakt til kommunen, hvis de har interesse i at etablere et vådområde, men det er kommunen, der er projektansvarlig og indsender ansøgning til Landbrugsstyrelsen om tilskud til etablering af vådområdet. Læs mere om vådområdeprojekter [her](#).

[Til top](#)